

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Навчально-науковий юридичний інститут
Кафедра теорії та історії держави і права

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітньо-професійна програма «Міжнародне та європейське
право»

Спеціальність 081 Право

Галузь знань 08 Право

Затверджено на засіданні кафедри

Протокол №1 від 30 серпня 2023

м. Івано-Франківськ – 2023

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до навчальної дисципліни
3. Мета та цілі навчальної дисципліни
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання
6. Система оцінювання навчальної дисципліни
7. Політика навчальної дисципліни
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Теорія держави і права
Викладач	Онищук Ігор Ігорович
Контактний телефон викладача	+380 67 551 86 30
Е-mail викладача	ihor.onyshchuk@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	очний
Обсяг дисципліни	9 кредитів ЄКТС, 270 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	Консультації проводяться відповідно до Графіку індивідуальних занять зі здобувачами вищої освіти, розміщеному на інформаційному стенді та сайті кафедри https://kttidip.pnu.edu.ua/hrafik-indyvidualnoi-roboty/ Також можливі консультації шляхом листування через електронну пошту, зокрема, що стосується виконання індивідуальних науково-дослідних завдань.
2. Анотація до навчальної дисципліни	
Теорія держави і права є першою дисципліною, з якої починається вивчення права у вищих юридичних навчальних закладах. Усі науки, що входять до складу права, мають спільний об'єкт дослідження – державно-правову систему суспільства. Теорія держави і права є фундаментальною наукою, яка має методологічне значення для всіх галузей юридичної науки. Теорія держави і права дає найбільш повне уявлення про державно-правові явища і процеси, визначає закономірності виникнення, розвитку і функціонування держави і права, закладає основи політичної та правової культури, забезпечує майбутнього юриста загальнотеоретичним знанням, необхідним для засвоєння інших юридичних дисциплін, а також для практичної роботи. На відміну від галузевих юридичних наук, теорія держави і права вивчає правову систему суспільства в цілому, її зміст і властивості, закономірності її розвитку та функціонування. Ці загальні властивості і закономірності правової системи суспільства складають специфічний предмет науки теорії держави і права. Наука теорії держави і права включає також методологічну частину, в якій досліджуються способи (шляхи, методи, засоби) пізнання державно-правових явищ. Оскільки об'єктами професійної діяльності здобувачів вищої освіти є суспільні відносини у сфері реалізації норм права та вирішення питань забезпечення законності та правопорядку, здобувачі вищої освіти спеціальності 081 «Право» в рамках вивчення дисципліни «Теорія держави і права» готуються до таких видів професійної діяльності, які можна поділити на основні категорії: нормотворча; правореалізаційна; правозастосовна;	

експертного консультування.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Теорія держави і права» є формування у здобувачів вищої освіти компетентностей, що сприяють абстрактному та логічному мисленню, здатності формулювати власні думки, самокритичності, вмінню працювати з джерелами та фактичним матеріалом, грамотно і точно формулювати та висловлювати свої позиції, належним чином їх обґрунтовувати, брати участь у аргументованій дискусії.

Здобувачі вищої освіти повинні навчитися висловлювати в усній та письмовій формі власні думки щодо сутності, змісту і форм держави і права та базові навички щодо використання категоріального апарату юридичної науки у професійній діяльності, відстоювати свої погляди, спілкуватися вільно та грамотно спілкуватися в режимі діалогу з викладачами та іншими здобувачами вищої освіти.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Навчальна дисципліна спрямована на формування ерудованої, різнобічно розвиненої особистості, здатної використовувати весь спектр набутих компетентностей для досягнення успіху в конкурентному середовищі. Компетенції, набуті в процесі вивчення дисципліни, підвищують конкурентоспроможність молодих спеціалістів на ринку праці.

Інтегральна компетентність (ІК):

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у сфері професійної юридичної діяльності або в процесі навчання, що передбачає застосування правових доктрин, принципів та правових інститутів і характеризується складністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Уміння застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК 3. Знання та розуміння предметної галузі та розуміння професійної діяльності.

ЗК 7. Здатність до навчання та оволодіння сучасними знаннями.

ЗК 10. Здатність діяти, виходячи з етичних міркувань (мотивів).

ЗК 11. Здатність усвідомлювати свої права та обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини та громадянин в Україні.

ЗК 13. Уміння зберігати і примножувати моральні, культурні, наукові цінності та досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку права, його місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і техніки.

ЗК 14. Вдячність і повага до різноманітності та мультикультуралізму.

Спеціальні (професійні, предметні) компетентності (СК):

СК 1. Здатність застосовувати знання основ теорії та філософії права, знання та розуміння структури юридичної професії та її ролі в суспільстві.

СК 2. Знання та розуміння ретроспективного формування правових та державних інститутів.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття		Загальна кількість годин	
лекції		60	
семінарські заняття / практичні / лабораторні		66	
самостійна робота		144	
Ознаки навчальної дисципліни			
Курс	Спеціальність	(рік навчання)	Нормативна / вибіркова
1,2	081 Право	1	нормативна
Тематика навчальної дисципліни			
Тема		Кількість годин	
		лекції	заняття сам. роб.
Тема 1. Теорія держави і права як наука та навчальна дисципліна		2	2 5
Тема 2. Походження держави		2	2 5
Тема 3. Поняття та сутність держави		2	2 5
Тема 4. Функції держави		2	2 5
Тема 5. Форма держави		2	2 5
Тема 6. Механізм та апарат держави		2	2 5
Тема 7. Походження та історичний розвиток права		2	2 5
Тема 8. Поняття, сутність та цінність права		2	4 5
Тема 9. Право і людина. Правовий статус особи		2	2 5
Тема 10. Право і суспільство. Громадянське суспільство		2	2 5
Тема 11. Правова держава та верховенство права		2	2 5
Тема 12. Право в системі соціального регулювання		2	2 5
Тема 13. Правове регулювання. Механізм правового регулювання		2	2 5
Тема 14. Законність і правопорядок		2	2 5
Тема 15. Правосвідомість і правова культура		2	2 5
Тема 16. Принципи права		2	2 5
Тема 17. Норма права		2	2 5

Тема 18. Джерела права	2	2	5
Тема 19. Нормативно-правовий акт як джерело права	2	2	5
Тема 20. Правотворчість	2	2	5
Тема 21. Система права	2	2	5
Тема 22. Система законодавства. Систематизація нормативно-правових актів	2	2	5
Тема 23. Правовідносини	2	2	4
Тема 24. Тлумачення норм права	2	4	4
Тема 25. Реалізація норм права. Застосування норм права	2	2	4
Тема 26. Юридична діяльність. Юридична практика. Юридичний процес	2	2	4
Тема 27. Правова поведінка.	2	2	2
Тема 28. Правопорушення	2	2	4
Тема 29. Юридична відповідальність	2	2	4
Тема 30. Правова система. Основні типи правових систем сучасності	2	4	4
Заг.:	60	66	144

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання курсу	Загальна система оцінювання навчальної дисципліни є уніфікованою в межах навчально-наукового юридичного інституту і визначається п. 4.4 Положення про порядок організації навчального процесу та оцінювання успішності здобувачів вищої освіти у навчально-науковому юридичному інституті Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, затвердженим Вченою радою Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, протокол № 2 від 12.10.2010 р. (з наступними змінами) – <i>текст розміщений на інформаційному стенді та сайті Інституту</i> https://law.pnu.edu.ua/%d0%bd%d0%be%d1%80%d0%bc%d0%b0%d1%82%d0%b8%d0%b2%d0%bd%d1%96-%d1%82%d0%b0-%d0%bb%d0%be%d0%ba%d0%b0%d0%bb%d1%8c%d0%bd%d1%96-%d0%b0%d0%ba%d1%82%d0%b8/.
Вимоги до письмової роботи	Вивчення дисципліни передбачає <u>обов'язкове</u> виконання всіма здобувачами вищої освіти одної письмової модульної контрольної роботи. Варіант завдань складається з 5 питань. Перше запитання (описове) оцінюються максимально у 5 балів. 2 запитання передбачає чітку і коротку відповідь на запитання і оцінюються в 2 бали. 3-5 запитання мають тестовий характер і оцінюються максимально в 1 бал кожне.. Максимальний бал за

	контрольну становить 20. <u>За бажанням (для отримання додаткових до 5 балів) здобувачі вищої освіти можуть виконувати індивідуальні завдання за темою відповідного семінарського заняття. Види, приклади підготовки та критерії оцінювання індивідуальних завдань знаходяться на кафедрі та розміщені на сайті кафедри</u> <u>Денна форма – Кафедра теорії та історії держави і права (pnu.edu.ua)</u>
Семінарські заняття	Система оцінювання семінарських занять визначена п.п. 4.4.3.2, 4.4.3.3 Положення про порядок організації навчального процесу та оцінювання успішності здобувачів вищої освіти у навчально-науковому юридичному інституті Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника – https://law.pnu.edu.ua/%d0%bd%d0%be%d1%80%d0%bc%d0%b0%d1%82%d0%b8%d0%b2%d0%bd%d1%96-%d1%82%d0%b0-%d0%bb%d0%be%d0%ba%d0%b0%d0%bb%d1%8c%d0%bd%d1%96-%d0%b0%d0%ba%d1%82%d0%b8/.
Умови допуску до підсумкового контролю	Порядок та організація контролю знань здобувачів вищої освіти, зокрема, умови допуску до підсумкового контролю визначаються р. 5 Положення про порядок організації навчального процесу та оцінювання успішності здобувачів вищої освіти у навчально-науковому юридичному інституті Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника https://law.pnu.edu.ua/%d0%bd%d0%be%d1%80%d0%bc%d0%b0%d1%82%d0%b8%d0%b2%d0%bd%d1%96-%d1%82%d0%b0-%d0%bb%d0%be%d0%ba%d0%b0%d0%bb%d1%8c%d0%bd%d1%96-%d0%b0%d0%ba%d1%82%d0%b8/
Підсумковий контроль	Форма підсумкового контролю: <u>екзамен</u> 1 та 2 семестри навчання (максимум 50 балів). Форма здачі: письмова – за умов стаціонарного навчання тестові завдання – за умов дистанційного навчання та з використанням технологій дистанційного навчання на платформі https://d-learn.pnu.edu.ua/. Структура білета: При письмовій формі – за кожне завдання виставляється відповідна кількість балів, яка зазначена в білеті, якщо відповідь на питання неповна – проставляється відповідна частина балів із зазначеної. При тестовому контролі знань в системі дистанційного навчання правильна відповідь на тестове завдання передбачає відповідні бали, які зараховуються студенту автоматично. Обчислення балів для здобувачів денної форми навчання, якщо з навчальної дисципліни передбачено семестровий контроль у формі екзамену здійснюється відповідно до п. 4.4 Положення про порядок оцінювання успішності здобувачів вищої освіти у Навчально-науковому юридичному інституті Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Підсумковий бал з навчальної дисципліни складається з

	підсумкового семестрового балу та балу за екзамен. Упродовж семестру здобувач отримує бали за різні види робіт, які додаються в підсумковий семестровий бал. Підсумковий семестровий бал складається з суми балів, отриманих здобувачем денної форми навчання за свою навчальну діяльність протягом семестру і дорівнює сумі підсумкового балу за семінарські (практичні, лабораторні) заняття та самостійну роботу (максимально 25 балів), балу за модульну контрольну роботу (максимально 20 балів) і балу за індивідуальну роботу (максимально 5 балів) та/або участь у науковій роботі (максимально 10 балів) і в сукупності може складати максимально 50 балів.
--	--

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи: очікується, що при написанні письмових робіт здобувачі вищої освіти мають проявити творче та аналітичне мислення, вміння аналізу суспільних процесів в контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання, вміння проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел із відповідними посиланнями на використані джерела для запобігання плагіату.

Академічна доброчесність: очікується, що здобувачі вищої освіти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначається Положенням про запобігання та виявлення плагіату у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/>.

Відвідування занять

Відвідання занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі здобувачі вищої освіти відвідають лекції і практичні заняття курсу.

Пропуски семінарських (практичних, лабораторних) занять відпрацьовуються в обов'язковому порядку. Студент зобов'язаний відпрацювати пропущене заняття впродовж двох тижнів з дня пропуску заняття. За пропущені лекційні заняття без поважних причин в обсязі, що перевищує 10% від загальної кількості лекційних годин, які відведені на навчальну дисципліну відповідно до робочого навчального плану, керівник курсу віднімає 5 балів від підсумкового семестрового балу студента (п. 5.1.2 Положення про порядок організації навчального процесу та оцінювання успішності здобувачів вищої освіти у навчально-науковому юридичному інституті Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника <https://law.pnu.edu.ua/організація-навчального-процесу/>).

Неформальна освіта

Визнання результатів неформальної освіти здійснюється відповідно до «Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» (в редакції від 12.02.2021 року) <https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/11/neformalna-osvita.pdf>

8. Рекомендована література

1. Загальна теорія держави і права: Підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / [М. В. Цвік та ін.]; За ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Х.: Право, 2010. 583 с.
2. Загальна теорія права: підруч. / За заг. ред. М. І. Козюбри. К.: Ваіте, 2015. 392 с.
3. Загальна теорія права: підруч. / О. В. Петришин та ін.; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2020. 568 с.
4. Крестовська Н. М., Матвєєва Л. Г. Теорія держави і права: Підручник. Практикум. Тести. К.: Юрінком Інтер, 2021. 584 с.
5. Онищук І. І. Правовий моніторинг: проблеми методології, теорії та практики: монографія. Івано-Франківськ – Дрогобич: Коло, 2017. 512 с.
6. Онищук І. І. Техніка юридичного письма в нормативно-правових актах: монографія. 2-ге вид., стер. Харків: Право, 2019. 226 с.
7. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави: Навч. посібник / Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. Вид. 10-е, доповнене. Л.: Край, 2008. 220 с.
8. Скакун О. Ф. Теорія права і держави: підручник / Харк. нац. ун-т внутр. справ. 4-те вид., доповн. і переробл. К.: Прав. єдність, 2014. 524 с.
9. Теорія держави і права : підручник / [О. М. Бандурка, О. М. Головка, О. С. Передерій та ін.]; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. НАПрН України О. М. Бандурки; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2018. 416 с.
10. Теорія держави і права в схемах та таблицях: навчальний посібник / Кол. авт.; за заг. ред. Л. Р. Наливайко. К.: «Хай-Тек Прес», 2020. 296 с.
11. Теорія держави і права: навчальний посібник / Я. О. Тицька, Н. М. Крестовська, Л. Г. Матвєєва, Н. В. Атаманова, Н. Б. Арабаджи . Міжнародний гуманітарний ун-т. Одеса, 2021. 193 с.
12. Теорія держави та права: навч. посіб. / [Є. В. Білозьоров, В. П. Власенко, О. Б. Горова, А. М. Завальний, Н. В. Заяць та ін.]; за заг. ред. С. Д. Гусарева, О. Д. Тихомирова. К. : НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.
13. Тополевський Р. Б., Федіна Н. В. Теорія держави і права: навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 268 с.
14. Barack-Erez Daphne. The doctrine of legitimate expectations and the distinction between thereliance and expectation interests. *European Public Law*. 2005. Vol. 11 (4). URL: <http://www.tau.ac.il/law/barakerez/articals/legitimate.pdf>.
15. Barker S., Anderson E. Cinderella at the Ball: Legislative Intent in Canadian Courts. *Canadian parliamentary review*. Summer 2015. P. 15–21.
16. Bix B. H. Legal Interpretation and the Philosophy of Language. Edited by Lawrence M. Solan and Peter M. Tiersma. *Oxford Handbook of Language and Law*. 2012. P. 145–155. DOI: 10.1093/oxfordhb/9780199572120.013.0011
17. Black's Law Dictionary. Eighth edition / editor in Chief B. A. Garner. St.Paul: Thomson-West, 2007. 1810 p.
18. Chesterman S. An International Rule of Law? *The American Journal of Comparative Law*. 2008. Vol. 56. No. 2. Pp. 331–361.
19. Maringele S. European Human Rights Law. The work of European Court of

- Human Rights illustrated by an assortment of selected cases. Hamburg: Anchor Academic Publishing, 2014. 144 p.
20. McLeod I. Literal and Purposive Techniques of Legislative Interpretation: Some European Communities and English Common Law Perspectives. *Brooklyn Journal of International Law*. 2004. Vol. 29. №3. P. 1109–1134.
21. Mellinkoff, D. The Language of the Law. Boston, Toronto: Little, Brown and Company, 1963. 526 p.
22. Minnikes I. A., Minnikes I. V. Historical interpretation in law: content and types. *Pravoprименenie = Law Enforcement Review*. 2022. Vol. 6, no. 2. P. 5–18. DOI: 10.52468/2542-1514.2022.6(2).5-18.
23. Onyshchuk I. Legal monitoring in parliamentary activity: the international experience. *Sintesi dialettica*. 02.07.2015. P. 2. URL: http://www.sintesidialettica.it/leggi_articolo.php?AUTH=237&ID=527
24. Onyshchuk I. Scientific approach to legal monitoring in Ukraine. *Baltic journal of law*. 2016. №2/3 (41–42). P. 37–44.
25. Onyshchuk I., Onyshchuk S. The effect of socio-psychological and linguistic factors on the quality of the legislation system of Ukraine: [§ 3.9]. *Innovations in Science: The Challenges of Our Time*. Monograph. Ed. by R. Iserman, M. Dei, O. Rudenko & V. Lunov. Vol. 2. Chicago: Accent Graphics Communications & Publishing, 2019. Pp. 184-195.

Викладач:

Онищук Ігор Ігорович, професор кафедри теорії та історії держави і права Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, доктор юридичних наук, професор